

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej

Rozdział 5

Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta

Dobry i wierny tłumacz jest postacią nieocenioną, ponieważ staje się przewodnikiem po nieznanym utworze, po mało znanym pisarzu i literaturze. Tłumacz, to artysta, który musi znaleźć we własnym języku i literaturze własnego narodu słowa, zwroty, nawet metafory ściśle oddające treść i literacką urodę oryginału.

Maria Kłos-Gwizdalska to wybitna tłumaczka, która urodziła się 25 maja 1905 roku. Wywodziła się z rodziny wielkopolskiej o patriotycznych tradycjach. Ojciec jej Tadeusz Kłos był administratorem majątków ziemskich, miał duży wpływ na rozwój spółdzielczości rolniczej organizatorów Wielkopolsce, należał do Rady Nadzorczej Poznańskiego Banku Przemysłowego. W 1925 roku objął stanowisko starosty całego powiatu poznańskiego, należał do organizatorów poznańskiego radia w okresie międzywojennym¹⁰⁸. Natomiast brat ojca ksiądz infułat Józef Kłos był przez wiele lat naczelnym redaktorem ukazującego się od 1895 roku tygodnika diecezjalnego „Przewodnik Katolicki”, prezesem Rady Nadzorczej Drukarni i Księgarni św. Wojciecha. Walcząc w zaborze pruskim o prawo do języka polskiego naraził się na liczne procesy i kary. Natomiast w odrodzonej Polsce został posłem do 1 Sejmu Ustawodawczego, był prezesem Ra-

---

108. Romana Brzezińska, Tłumaczyłam tylko książki zgodne z moimi poglądami. Słowo Powszechne, nr 145 z dn. 29.07.1990.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej
Rozdział 5 - Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta

dy Nadzorczej Drukarni i Księgarni św. Wojciecha. Zmarł w 1938 roku i został pochowany w podziemiach katedry poznańskiej. Była to ważna osoba dla Marii Kłos-Gwizdalskiej, ponieważ zachęcał ją do pisania i tłumaczył jej, że ma talent literacki.¹⁰⁹

Maria Kłos-Gwizdalska ukończyła Wyższe Studia Języków Obcych w Pniewie, które były prowadzone przez siostry urszulanki. Wykłady były prowadzone w języku francuskim i angielskim, toteż bardzo dobrze opanowała trzy języki. Przetłumaczyła ponad 50 książek, zadebiutowała przekładem z języka niemieckiego głośnej powieści Hojna Knitlla „Abd-el-Kader“, która w 1947 roku ukazała się w prywatnej oficynie poznańskiej pana Gustowskiego. Tłumaczyła utwory następujących autorów:

- Bruce Marschal „Cud ojca Machaliasza“
- Harry Sylvester „Wcześniej czy później“
- Ernst Wiechert „Missa sine nomine“
- Gertrud von Le Fort „Chusta Weroniki“ i „Wieniec aniołów“
- Luise Rinser „Ja Tobiasz“, „Daniela“, „Radość doskonała“, „Przygoda Życia“
- Werner Koch „Wspomnienia Piłata“
- John D. Sherdian „Jabluszka Pana Boga“
- Paul Andre Lesort „G.B.K.“
- Paul Gautchier „Cieśla z Nazaretu“
- Phillis Mcginley „Podpatrując świętych“

Wszystkie te tytuły wydała oficyna ze znakiem „Drzwi Gnieźnieńskich“.

---

109. Romana Brzezińska, Odeszła Maria Kłos- Gwizdalska, Słowo Powszechnie, nr 226 z dn. 8.10.1991.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej **Rozdział 5 – Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta**

Tłumaczyła dla Wydawnictwa Poznańskiego, Państwowego Instytutu Wydawniczego oraz dla Instytutu Wydawniczego „PAX” z którym długo współpracowała. Przygotowywała te pozycje, które nie były sprzeczne z jej poglądami i nie godziły w wartość dla niej najważniejszą. Odrzuciła propozycje z „Czytelnika” i PIW-u ponieważ książki, które miała tłumaczyć obrażały jej uczucie religijne¹¹⁰. Gwizdalska podejmowała się przekładów trudnych i odpowiedzialnych, np. przetłumaczyła „Śmierć w Rzymie” pisarza zachodnio-niemieckiego Wolfganga Köppena, który był uważany przez krytykę niemiecką za prozaika o bardzo trudnym i pogmatwanym języku i stylu¹¹¹. Tłumaczyła utwory poważne o dużym ładunku intelektualnym i psychologicznym, jak i opowieści z pogranicza lekkiego, swobodnego romanisu np. „Jedwabna Drabina” Curtisa, czy reportażu „Agonia Trzeciej Rzeszy” Georgesa Blonda¹¹². Książki tłumaczone przez Marię Kłos-Gwizdalską cieszyły się dużą popularnością i poczytnością.

Była członkiem PEN CLUB i Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, laureatką wielu nagród, w tym konspiracyjnej Nagrody Niezależnych im. 3 Maja. Zmarła w Poznaniu i została pochowana na cmentarzu Junikowskim.¹¹³

Edward Martuszewski to krytyk literacki i teatralny, historyk, encyklopedysta, bibliofili, dramaturg, filmowiec i tłumacz. Urodził się 14 marca 1921 roku w Paluchowie koło Puław, wieś ta liczyła 5 gospodarstw, po drugiej wojnie została włączona do Dębej¹¹⁴.

110. R. Brzezińska, Tłumaczyłam tylko książki zgodne z moimi poglądami, Słowo Powszechne, nr 145 z dn. 29.07.90.

111. Z. Będziński, Tłumacz - artysta zapomniany, Ilustrowany Kurier Polski, nr 378 z dn. 9.03.1959.

112. Z. Będziński, Tłumacz - artysta zapomniany, Ilustrowany Kurier Polski, nr 378 z dn. 9.03.1959.

113. R. Brzezińska, Odeszła Maria Kłos-Gwizdalska, Słowo Powszechne, nr 226 z dn. 8.10.91.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej Rozdział 5 – Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta

Rodzice jego Edward i Kazimiera byli nauczycielami. Ukończył Liceum Humanistyczne w Działdowie. W czasie drugiej wojny światowej pracował jako stróż nocny na stacji benzynowej w Pułtusku, ucząc się języków obcych. Był samoukiem, który zdołał opanować język rosyjski, angielski, portugalski, włoski, francuski, hiszpański i niemiecki. W 1945 roku zamieszkał na Wybrzeżu i zaczął pracować jako dziennikarz Polskiej Agencji Prasowej, następnie przeniósł się do rozgłośni Polskiego Radia w Gdańsku¹¹⁵. Następnie w 1946 roku debiutował jako krytyk i tłumacz w lubelskim „Zdroju”, w tym samym roku w „Dziś i Jutro” ukazują się tłumaczone przez Martuszeńskiego fragmenty z „Periles i Sigizmunda” Cervantesa i z „Ziemi, ojczyzny ludzi” Saint-Exupery’ego¹¹⁶. W latach 1948-1953 zamieszkał w Łodzi, pracował w Wytwórni Filmów Fabularnych, w „Głosie Robotniczym” oraz łódzkiej rozgłośni Polskiego Radia. Współpracował także z pismem „Wieś” zamieszczając tam liczne przekłady literackie¹¹⁷. Tłumaczył z języków romańskich nowele, powieści, poezje, dramaty, komedie, następujących autorów: Goldoniego, Cervantesa, Benito Perez Galdósa, Guttieraesa, Lorcę.

Przetłumaczył tysiącstronicową „Historię Hiszpanii” Altamiry. „Książka i Wiedza” w tym czasie wydała jego przekład powieści historycznej „Donia Perfekta” Galdósa¹¹⁸. Redakcja „Wsi” wysłała go w 1953 roku na Warmię i Mazury do Ostródy na reportaż. Pracował tam jako kierownik w Powiatowym Domu Kultury, następnie był sekretarzem Powiatowego Oddziału Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Współpracował z Polskim Radiem w Olsztynie, a w latach 1958-

114. E. Mratuszewski, Kilka domów wśród drzew, Kontrasty, nr 11/1976.

115. Edward Martuszeński. Wspomnienie (1921-1982), Gazeta Wyborcza, nr 138 z dn. 15/16. 06.2002.

116. T. Stępowski, Edward Matuszewski. Sylwetki olsztyńskiego Parnasu, Słowo Powszechne, nr 202 z dn. 24-25.08.1963.

117. Pisarze olsztyńscy, Warszawa, 1966, s. 9.

118. T. Stępowski, Edward Martuszewski. Sylwetki olsztyńskiego Parnasu, Słowo Powszechne, nr 202 z dn. 24-25.08.1963.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej **Rozdział 5 – Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta**

1960 kierował redakcją publicystyki kulturalnej. W 1959 roku otrzymał nagrodę publicystyczną Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie i został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi. W latach 1960-1966 był kierownikiem literackim Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie, w tym czasie osiedlił się na stałe w Olsztynie. Podjmował różne zajęcia literackie, naukowe, dziennikarskie, współpracował z Ośrodkiem Badań Naukowych im. Kętrzyńskiego w Olsztynie. Martuszewski w 1965 roku ukończył studia historyczne na Uniwersytecie im. Mickiewicza w Poznaniu, a w 1980 roku doktoryzował się rozprawą „Die polnische Sprachfrage in Prussen“ Gustaw Gizewiusz, jako źródło do badań nad dziejami germanizacji szkolnictwa na Mazurach¹¹⁹. W 1965 roku został wydany zbiór esejów „Nawet kamień” przez Wydawnictwo Łódzkie, a rok później opublikował pracę „Mazury i Warmia w literaturze polskiej“, eseje „49 listów z powodu Braci Czeskich“ wydane przez Wydawnictwo Łódzkie w roku 1971, „Polacy i niepolacy Prusacy“ w 1974 roku wydało „Pojezierze“ oraz zbiór odnalezionych materiałów archiwalnych zatytułowany „Coś z życia, które minęło“, opublikowanych w roku 1986. Do przekładów Edwarda Martuszewskiego należy opowiadanie Ramón Jos Sender „Miejsce człowieka. Requiem dla hiszpańskiego chłopca“ oraz powieści: Ernsta Wiecherta „Las umarłych“ wydana w 1972 roku i „Pani Majorowa“ rok wydania 1976, obie zostały wydane przez „Pojezierze“. Tuż przed śmiercią w oparciu o pracę doktorską, pracował nad książką „Germanizacja polsko-pruskiego szkolnictwa na Mazurach w XIX wieku“, szykował dla „Pojezierza“ pracę „Publicystyka Gustawa Gizewiusza“, zmarł 27 lipca 1982 roku¹²⁰. Pozostały po nim w olsztyńskiej kulturze i historii: artykuły, opracowania, przekłady i książki.

119. J. Segiet, Tłumacz krytyk publicysta, Gazeta Olsztyńska, nr 207 z dn. 16/118.10.1981.

120. J. Segiet, Pozostanie w pamięci i w książkach, Gazeta Olsztyńska, nr 173 z dn. 3-5.09.1982.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej
Rozdział 5 - Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta

Tadeusz Ostojki jest pisarzem, tłumaczem prozy Ernsta Wiecherta, znawcą problematyki warmińsko-mazurskiej, literatem i olsztyńskim dziennikarzem. Urodził się w 1925 roku w Toruniu, studiował prawo i ekonomię na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W czasie okupacji pracował jako robotnik w ogrodzie u właściciela pochodzenia niemieckiego w pracy nie można było mówić po polsku. Dzięki temu Ostojki opanował bardzo dobrze język niemiecki. Uczył się ogrodnictwa, ponieważ Polacy mogli kształcić się w tym fachu. Zdał egzamin czeladniczy, jego specjalnością była uprawa wczesnych warzyw inspektowych i szklarniowych, bylin, roślin wiecznie zielonych oraz urządzenie ogrodów, także na dachach, cmentarzy i balkonów¹²¹. Był kierownikiem Wojewódzkiego Uniwersytetu Marksizmu Leninizmu. W latach 1960-1966 był zastępcą redaktora naczelnego „Głosu Olsztyńskiego” oraz do 1985 roku był redaktorem naczelnym rozgłośni Polskiego Radia w Olsztynie¹²². Pracował w Komitecie Wojewódzkim, pisał do „Warmii i Mazur”, drukował artykuły na łamach Gazety Olsztyńskiej, polemizował z niektórymi publikacjami. Debiutował jako literat w 1961 roku opowiadaniem drukowanymi w tygodniku „Warmia i Mazury” oraz dzienniku „Głos Olsztyński”. Jest autorem kilku słuchowisk i adaptacji radiowych: „Binduga” - 1971, „Niepogoda” - 1973, „Dostali tę śmierć” - 1983, „Przed pożarem święta” - 1984 oraz znany jest z wielu interesujących przekładów z języka niemieckiego¹²³. Tłumaczył utwory sceniczne Rainera Kerndla „Cień polskiej dziewczyny” (1964) i Horsta Salomona „Gagatek” (1971) oraz pierwszy tom głośnej powieści Ernsta Wiecherta „Dzieci Jerominów”, który ukazał się w 1972 roku¹²⁴ oraz „Lasy i ludzie” wydana w 1976 roku, natomiast tłumaczona przez niego książka Ernsta Wiecherta „Proste życie” została wydana w 2001 roku. W swoim dorobku

121. E. Mazgał, Rozmowa o kilku milimetrach. Wywiad z Tadeuszem Ostojkim, Gazeta Olsztyńska, nr 189 z dn. 29.09-1.10. 1995.

122. Tas, Tadeusz Ostojki, Gazeta Warmii i Mazur, nr 103 z dn. 5.05.1999.

123. T. Ostojki, Małe ZOO, Olsztyn 1985, okładka.

124. Tas, Tadeusz Ostojki, Gazeta Warmii i Mazur, nr 103 z dn. 5.05.1999.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej **Rozdział 5 – Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta**

literackim ma między innymi tom 15 opowiadań o mazurskiej przyrodzie i żeglarskich przygodach na szlaku mazurskich jezior zatytułowany „Śniardwisko“, które ukazało się w 1973 roku oraz powieść „Małe zoo“ wydane w 1985 roku¹²⁵. Przetłumaczył tom mazurskich legend i baśni „Kobieta o bursztynowych włosach“, która została wydana w 1999 roku.

Erwin Kruk to poeta, prozaik i publicysta, urodził się 4 maja 1941 roku w Dobrzyniu koło Nidzicy. Był synem Hermana Kruka i Mety ze Stachów, rodzice jego byli rolnikami. Zmarli w 1945 roku, a on zamieszkał u krewnych pod Olsztynkiem¹²⁶. W latach 1954-1956 mieszkał w Elganówku, ukończył tam Szkołę Powszechną, jeden rok uczęszczał do dwuletniej szkoły zawodowej w Ostródzie. Liceum Ogólnokształcące rozpoczął w Olsztynku a następnie w Morągu, gdzie był skierowany do Domu Dziecka, ale mieszkał w internacie. W 1966 roku ukończył polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, następnie przeniósł się do Olsztyna i podjął pracę jako dziennikarz¹²⁷, w tym samym roku ożenił się ze Swietlaną Naumnik polonistką. W czasie studiów w 1963 roku był współzałożycielem grupy poetyckiej Kadyk oraz naczelnym redaktorem biuletynu Studenckiej Agencji Informacyjno - Fotograficznej. W wieku siedemnastu lat zadebiutował pod pseudonimem (Marek Doski) jako poeta w tygodniku „Na przełaj“, rok później debiutował ponownie, ale już pod swoim nazwiskiem na łamach miesięcznika kulturalnego „Warmia i Mazury“, drukując wiersze, prozę, recenzję i tłumaczenia. Pierwszy zbiór wierszy „Rysowanie z pamięci“ opublikował w 1963 roku, następuje to:

– „Zapisy powrotu“ – 1969,

125. SW, Śniardwisko, Słowo Powszechne, nr 105 z dn. 3.05.1974.

126. Współcześni polscy pisarze i badacze literatury, Tom IV, Warszawa 1996, s. 390.

127. P.SZ. Erwin Kruk, Nowe Książki, nr 9/2003, okładka.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej
Rozdział 5 - Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta

- „Moja północ“ – 1977,
- „Powrót na wygnanie“ – 1977,
- „Poezje wybrane“ – 1984,
- „Z krainy Nod“ – 1987 oraz „W cieniu“ – 1988¹²⁸.

Jednocześnie zajmował się prozą i wydał następujące powieści:

- „Drogami o świcie“ – 1967,
- „Na uboczu święta“ – 1967,
- „Rondo“ – 1971,
- „Pusta noc“ – 1976,
- „Łaknienie“ – 1980,
- „Kronikarz z Mazur“ – 1989¹²⁹.

Inne publikacje Erwina Kruka to:

- „Ewangelicy w Olsztynie. Z dziejów parafii w latach 1772-2002 (2002),
- „Szkice z mazurskiego brulionu“ (2003),
- „Warmia i Mazury“ (2003).

W 2001 roku pod jego redakcją ukazała się praca zbiorowa „Ewangelicy na Warmii i Mazurach. Dzieje współczesność“¹³⁰. Ponadto tłumaczył młodzieńcze wiersze Wojciecha Kętrzyńskiego oraz Ernsta Wiecherta.

---

128. A. Matysiak, O problemie inicjacji w twórczości Erwina Kruka, *Borussia*, nr 30/2003, s. 148.

129. P. Sz., *Erwin Kruk*, *Nowe Książki*, nr 9/2003, okładka.

130. *Ibidem*.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej **Rozdział 5 – Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta**

Od czasu zamieszkania w Olsztynie pracował jako dziennikarz w czasopiśmie „Głos Olsztyński“, które od 1970 roku zmieniła nazwę na „Gazetę Olsztyńską“, istniejącą do chwili obecnej. W 1967 redagował biuletyn „Przemiany“ i rozpoczął trwającą do 1979 roku działalność w Stowarzyszeniu Społeczno-Kulturalnym „Pojezierze“. W marcu 1980 roku odszedł z redakcji Gazety Olsztyńskiej i zaczął pracować w zespole warszawskiego miesięcznika krytycznego „Meritum“. Był działaczem Niezależnego Związku Zawodowego „Solidarność“, a w 1981 roku został członkiem Zarządu Regionu w Olsztynie. W latach 1988 - 1990 był współorganizatorem i prezesem niezależnego stowarzyszenia Olsztyński Klub Obywatelski¹³¹. Erwin Kruk był współzałożycielem, a od 1993 roku wiceprezesem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich i od 1991 roku członkiem zarządu Polskiego PEN Clubu. Z ramienia Niezależnego Związku Zawodowego „Solidarność“ w latach 1989 - 1991 był senatorem Rzeczypospolitej Polski. W 1992 był współzałożycielem stowarzyszenia Polsko-Niemieckie Centrum Młodzieży w Olsztynie, od 1993 członkiem zarządu. Ponadto przewodniczący Mazurskiego Towarzystwa Ewangelickiego, członek synodu Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego¹³². Był laureatem wielu nagród, pierwszą z nich oraz medal Nike Warszawska otrzymał w 1965 roku w konkursie poetyckim zorganizowanym przez Forum Poetów „Hybrydy“. W 1968 roku otrzymał nagrodę im. Hanki Sawickiej za działalność publicystyczną w dziedzinie wychowania młodzieży. Miesięcznik „Warmia i Mazury“ przyznała mu nagrodę artystyczną za twórczość literacką związaną z regionem oraz otrzymał nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie za upowszechnianie kultury. W 1992 roku otrzymał nagrodę artystyczną tygodnika „Fakty“, a w 1988 roku przyznano mu nagrodę POLCUL Foundation przyznaną przez Niezależną Fundację Popierania Kultury Polskiej. Rok 1989 przyniósł mu nagrodę Funduszu Literatury i nagrodę Ministra

131. Współcześni polscy pisarze i badacze literatury, tom IV, Warszawa 1996, s. 390.

132. P. Sz., Erwin Kruk, Nowe książki, nr 9/2003, okładka.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej
Rozdział 5 - Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta

Kultury i Sztuki II stopnia, natomiast Polski PEN Club przyznał mu w 1993 roku nagrodę stypendialną Fundacji Cz. Seyferta¹³³. A w 2003 roku nagrodę Ministra Kultury.

Erwin Kruk zajmuje się mazurską przeszłością, ujawnianą często przez pryzmat własnych przeżyć i doświadczeń, swoją twórczość wiąże z regionem, jego historią, obyczajem, tradycją, jego drażnienie tematyki mazurskiej stało się znakiem rozpoznawczym jego pisarstwa.

Do tłumaczy książek Ernsta Wiecherta zalicza się **Emilia Bielecka**, która przetłumaczyła książkę „Mała pasja“ (1959) oraz przełożyła „Może to po raz ostatni“ Ursula von Kardorff (1992). Natomiast **Maria Podlasek-Ziegler** przetłumaczyła „W rodzinnych stronach“ Ernsta Wiecherta.

Rafał Wolski to tłumacz książki Ernsta Wiecherta „Kandydat na śmierć“, którą opracował i wydał w 2000 roku w Olsztynie (**to nie książka, ale króciutkie opowiadanie – uwaga: B. D.**). Prócz tego tłumaczył następujące pozycje:

- Brigitte Paschmann „Wspólnota Warmiaków w Niemczech po 1945 roku“¹³⁴,
- Bruno Riedigier „Rosjanie na Warmii w 1914 roku: przyczynek do cierpień ludności cywilnej“¹³⁵,
- Hartmut Boockmann „Prusy jako pojęcie geograficzne, historyczne i ideologiczne“¹³⁶,
- Bernhard Fisch „Prusy Wschodnie w świetle literatury NRD“¹³⁷.

133. Współcześni Polscy pisarze i badacze literatury, Tom IV, Warszawa 1996, s. 390.

134. Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 1/1996, s. 121-127.

135. Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 1/1996, s. 67-79.

136. Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 4/1997, s. 563-570.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej
Rozdział 5 - Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta

Rafał Wolski wydał następujące publikacje:

- Administracyjne tradycje Szczycieńskiego do 1945 roku¹³⁸,
- „Pruska kraina – Prussia – Prusy - pojęcie, tradycja, perspektywa integracji“¹³⁹,
- „Parafia sorkwicka i jej kolatorzy: przyczynek do dziejów mazurskiej wsi“, Franciszek Sokołowski i Rafał Wolski - streszczenie z języka niemieckiego¹⁴⁰,
- „Obwód kaliningradzki 1945-1995: próba rozpoznania sytuacji kulturalnej i społecznej“ Burkhard Ollech, opracowanie z niemieckiego Rafał Wolski¹⁴¹.

Maria Podlasek-Ziegler przetłumaczyła książkę Ernsta Wiecherta „W rodzinnych stronach“ i Horsta Bieniek „Wrześniowe światło“¹⁴² oraz „Wypędzenie Niemców z terenów na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej“, która została wydana w 1995 roku w Warszawie. Recenzje tej książki napisał Jan Koproński¹⁴³.

137. Borussia, nr 14/1997, s. 249-253.

138. Rocznik Mazurski, Tom 1/1996, s. 11-17.

139. Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 4/1996, s. 699-702.

140. Masovia, Tom 1/1997, s. 5-22.

141. Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 4/1995, s. 432-435.

142. H. Pieniek, Wrześniowe światło, przełożyła M. Podlasek-Ziegler, Wyd. I, Gliwice 1994.

143. Nowe książki, nr 3/1996, s. 59.

Ernst Wiechert (1887 - 1950) i jego ślady na ziemi mazurskiej
Rozdział 5 - Tłumacze utworów Ernsta Wiecherta

Tłumacz jest to osoba, którą najczęściej zapomina się, nie wymienia się go w recenzjach, nie analizuje i nie ocenia się jego, choćby największego trudu i talentu. Jego nazwisko istnieje tylko na karcie tytułowej książki. Dobry i wartościowy przekład jest dla właściwego upowszechnienia kultury i normalnego rozwoju życia literackiego jednym z największych zagadnień.